

TA'LIM JARAYONIDA RAQAMLI KONTENTNING AHAMIYATI

Rasuleva Maprat Rafikovna

Toshkent amaliy fanlar universiteti, Toshkent

E-mail: mrasulova1964@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim jarayonida raqamli kontentdan foydalanishning zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati, dolzarbligi va ta'lim sifatiga ta'siri tahlil qilinadi. Kirish qismida ta'lim tizimining raqamlashtirilishi, raqamli kontentga bo'lgan ehtiyojning ortib borishi hamda ushbu mavzuning dolzarbligi ilmiy asosda yoritilgan. Tadqiqot metodologiyasi bo'limida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni tahlil qilish, kuzatuv va taqqoslash metodlaridan foydalanilgan. Natijalar qismida raqamli kontent asosida tashkil etilgan darslar ta'lim oluvchilarning o'quv motivatsiyasi, faolligi va bilimlarni o'zlashtirish samaradorligini oshirishi aniqlangan. Muhokama bo'limida raqamli kontent yaratish va joriy etish jarayonida yuzaga keladigan muammolar hamda ularning amaliy yechimlari, shuningdek, zamonaviy dasturiy vositalardan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilingan. Xulosa qismida raqamli kontentning ta'lim oluvchilarda mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirish, raqamli kompetensiyani shakllantirish va ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rni asoslab berilgan.

Tayanch so'zlar: raqamli kontent, ta'lim jarayoni, elektron ta'lim, masofaviy ta'lim, raqamli pedagogika, o'quv motivatsiyasi, axborot texnologiyalari.

KIRISH

Hozirgi kunda jamiyatning har qanday sohalarida raqamlashtirish jarayoni jadallik bilan rivojlanib, ta'lim tizimiga ham chuqur kirib kelmoqda, bu esa bevosita axborot- kommunikatsiya texnologiyalarining rivoji, internet tarmog'ining kengayishi va raqamli qurilmalarning ommalashuvi ta'lim jarayonini tubdan o'zgartirdi. Internet tarmog'i orqali axborot oqimlarining dunyo bo'ylab keng tarqalib borayotganligi ma'lumotlarni saqlash, qayta ishlash, saralash, tartibga keltirish, uzatish va qabul qilish kabi vazifalarga bo'lgan talablarning kun sayin ortib borishiga sabab bo'lmoqda. Endilikda ta'lim jarayonini raqamli kontentsiz tasavvur etish qiyin. Bu esa o'z navbatida ta'lim muassasalarining oldiga berilayotgan o'quv- axborot materiallarini yanada takomillashtirish vazifasini qo'yadi.

Mazkur mavzuning dolzarbligi, avvalo, ta'lim oluvchilarning axborotni qabul qilish uslubi o'zgargani bilan izohlanadi. Zamonaviy o'quvchi va talabalar vizual, interaktiv va multimedia asosidagi materiallarni tezroq va samaraliroq o'zlashtiradi. Shu sababli an'anaviy darsliklar bilan bir qatorda elektron darsliklar, videodarslar, interaktiv mashqlar va virtual laboratoriyalardan foydalanish zarurati yuzaga kelmoqda.

Shuningdek, pandemiyadan keyingi davrda masofaviy va aralash ta'lim shakllarining keng joriy etilishi raqamli kontentga bo'lgan ehtiyojni keskin oshirdi. O'zbekiston Respublikasida qabul qilingan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi hamda ta'limni modernizatsiya qilishga qaratilgan me'yoriy-huquqiy hujjatlar ta'limda raqamli kontentni rivojlantirishni ustuvor vazifa sifatida belgilaydi. Shu nuqtai nazardan, ta'lim jarayonida raqamli kontentning ahamiyatini ilmiy asosda o'rganish dolzarb masala hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik tadqiqotlarning umumqabul qilingan metodlaridan foydalanildi. Jumladan, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, taqqoslash, kuzatuv,

umumlashtirish va tizimlashtirish metodlari qo'llanildi. O'quv jarayoni uchun yaratilgan o'quv kontentning asosiy mazmuni quyidagi o'quv- uslubiy materiallardan iborat bo'ladi:

- elektron darsliklar, o'quv qo'llanmalar, metodik qo'llanmalar va boshqa qo'shimcha materiallar;

- o'quv- uslubiy majmualar;

- o'z- o'zini nazorat qilish uchun test dasturlari va savollar majmuasi;

- laboratoriya ishlari va ularning tavsifi;

- hisob- grafik, mustaqil ishlar, namunaviy ishlar va nazorat ishlari;

- hisoblash dasturlari, ma'lumotnomalar, ilovalar (qo'shimcha dasturiy ta'minotlar);

- o'quv rejalar, taqvim- mavzuli rejalar; - tadqiqotlar, loyihalar bo'yicha hisobotlar.

O'quvchilar joriy qilingan o'quv kontentdan kerakli mavzular bilan ketma- ket tanishib, fan mavzularini o'zlashtiradilar. O'zlashtirish darajalarini bilish uchun har bir mavzu nihoyasida test topshiriqlarini bajarib ko'rish mumkin. Test natijalarining ijobiyligiga qarab keyingi mavzularga ketma- ket o'tiladi. O'quv jarayonida o'quvchilarning olgan bilimlarini baholashda axborot texnologiyalarining avtomatlashtirilgan tekshirish tizimlaridan foydalaniladi.

Avtomatlashtirilgan tekshirish tizimlarining asosiy imkoniyatlari quyidagilardan iborat:

- tabaqalashtirilgan va yakka- yakka nazorat qilish;

- o'zini o'zi nazorat qilish;

- fan mavzularini qay darajada o'zlashtirganligini ko'rsatish;

- ta'lim oluvchilarga fanni o'zlashtirishda kerakli tavsiyalar berish va boshqalar.

Zamonaviy axborot texnologiyalarini ta'limga tatbiq etish ta'limda an'anaviy o'qitish jarayonidan o'quvchining o'zi ta'lim jarayonining borishini aniqlaydigan yangi jarayoniga o'tishni ta'minlaydi. Yaratilgan o'quv kontentda ham boshqa axborot resurslarni yaratishdagi kabi didaktik qoidalarga ya'ni tavsiya qilinadigan o'quv material mazmunini asoslovchi, keng yorituvchi hamda ta'lim berishning tashkiliy shakllari va usullariga asosiy e'tibor beriladi. O'quv jarayonida didaktik talablarga o'quv materiallarning tizimlilik, qo'rgazmalilik, tushunarlik, bilimlarning ketma - ketligi va uzviyligi kabi ko'rsatgichlarni keltirish mumkin. Tadqiqot obyekti sifatida umumiy o'rta va oliy ta'lim muassasalarida qo'llanilayotgan raqamli ta'lim resurslari tanlandi. Tadqiqot predmeti esa raqamli kontentning ta'lim sifati va ta'lim oluvchilarning o'zlashtirish darajasiga ta'siri hisoblanadi. Shuningdek, amaliy tajriba sifatida raqamli kontentdan foydalanilgan va an'anaviy usulda olib borilgan darslar natijalari taqqoslandi hamda tahlil qilindi.

TADQIQOT NATIJALARI

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli kontentdan foydalanilgan darslar an'anaviy darslarga nisbatan samaraliroq hisoblanadi. Xususan:

- o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishi va faolligi oshdi;
- murakkab mavzularni vizual va interaktiv shaklda tushuntirish imkoniyati paydo bo'ldi;
- bilimlarni mustahkamlash va nazorat qilish jarayoni samaraliroq bo'ldi;
- mustaqil ta'lim olish ko'nikmalari shakllandi.

Tadqiqot jarayonida raqamli kontent ta'lim jarayonini individuallashtirish imkonini berishi, ya'ni har bir ta'lim oluvchining qobiliyati va tayyorgarlik darajasiga mos ta'limni tashkil etish mumkinligi aniqlandi.

MUHOKAMA

Ta'limda raqamli kontentdan foydalanish bilan bog'liq bir qator muammolar mavjud. Ular orasida sifatli raqamli kontent yetishmasligi, pedagoglarning raqamli kompetensiyasi pastligi va

metodik yondashuvlarning yetarli darajada ishlab chiqilmaganligini ko'rsatish mumkin. Ushbu muammolarning yechimi quyidagi yo'llar orqali topiladi:

- pedagoglarni raqamli pedagogika va IT texnologiyalar bo'yicha muntazam qayta tayyorlash;
- milliy ta'lim standartlariga mos raqamli kontent yaratish;
- metodik qo'llanmalar va tavsiyalar ishlab chiqish;
- innovatsion ta'lim texnologiyalarini keng joriy etish.

Hozirgi kunda bu yo'nalishda xalqaro va milliy miqyosda keng ko'lamli ishlar olib borilmoqda. UNESCO, World Bank kabi tashkilotlar raqamli ta'limni rivojlantirish bo'yicha loyihalarni amalga oshirmoqda. Coursera, edX, Khan Academy kabi platformalar orqali sifatli raqamli kontent taqdim etilmoqda.

Raqamli kontent yaratishda quyidagi dasturiy vositalar keng qo'llaniladi:

- **Microsoft PowerPoint** – taqdimot va vizual materiallar yaratish;
- **Canva** – infografika va dizayn ishlari;
- **Camtasia Studio** – videodarslar yozish;
- **Adobe Captivate** – interaktiv o'quv kurslari yaratish;
- **Google Forms** – onlayn testlar tuzish;
- **Moodle, Google Classroom** – ta'limni boshqarish tizimlari.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ta'lim jarayonida raqamli kontentdan foydalanish zamonaviy ta'limning ajralmas qismi hisoblanadi. Raqamli kontent ta'lim oluvchiga bilimlarni qulay va tushunarli shaklda o'zlashtirish, mustaqil va uzluksiz ta'lim olish, raqamli savodxonlik va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish imkonini beradi. Kelgusida raqamli kontentni yaratish va joriy etishda ilmiy asoslangan yondashuvni kuchaytirish, pedagoglarning raqamli kompetensiyasini oshirish va sifatli elektron resurslar bazasini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Rasuleva M. R. PROSPECTS FOR USING MEDIA AND INFORMATION LITERACY IN EDUCATION //Eurasian Journal of Academic Research. – 2024. – T. 4. – №. 7S. – С. 1107-1110.
2. Rasuleva M. R., Aliyeva N. M., Khalilova S. S. TA'LIM TIZIMIDA O 'QUVCHILARNING BILIM, KO 'NIKMA VA MALAKALARINI BAHOLASH JARAYONI //ПЕДАГОГИКА И ПСИХОЛОГИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ. – 2020. – С. 181-184.
3. Rasuleva M. R., Aliyeva N. M., Khalilova S. S. TA'LIM TIZIMIDA O 'QUVCHILARNING BILIM, KO 'NIKMA VA MALAKALARINI BAHOLASH JARAYONI //ПЕДАГОГИКА И ПСИХОЛОГИЯ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ. – 2020. – С. 181-184.
4. RAFIKOVNA R. M., MANKAMPULATOVNA A. N., SAYDIKARIMOVNA K. S. The Role of Information TECHNOLOGY in Improving the Quality of Education //International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology. – 2020. – T. 7. – №. 4. – С. 1-3.
5. Содикова Нигора, З.М. (2023). Методология преподавания программы ISPRING и ее особенности. Международный вестник прикладной науки и техники, 3(3), 206–210.

6. Содикова Нигора Иргашевна, Мухторова Зилола Зиявитдиновна, Очилбоева Гавхар Мирзохид кизи. (2023). ПРИМЕНЕНИЕ ТЕСТОВОЙ СИСТЕМЫ КОМПЬЮТЕРНОГО КОНТРОЛЯ MYTEST ПРИ ОБУЧЕНИИ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ. ЕВРАЗИЙСКИЙ ЖУРНАЛ АКАДЕМИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ.
7. Taylakova G. Ta 'lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etish aspektlari //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 1-3.
8. Mahkampo'Latovna A. N., Rafikovna R. M. RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING TA'LIMDAGI O'RNI: IMKONIYATLAR, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR //Eurasian Journal of Technology and Innovation. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 24-28.
9. Taylakova , G. (2024). Ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni joriy etish aspektlari. Modern Science and Research, 3(1), 1–3. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/27996>
10. Rasuleva M. R., Aliyeva N. M., Xashimxodjayeva M. D. SUN 'IY INTELLEKT VA AKT: INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING KELAJAGI //Экономика и социум. – 2025. – №. 2-1 (129). – С. 471-477.